

İlkokulda Akran Zorbalığının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi

Nurhan Mutlu Yılmaz¹ & Hüseyin Hüsnü Bahar²

¹Milli Eğitim Müdürlüğü, Türkiye

²Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Türkiye

Gönderilme Tarihi (Received): 06/08/2024

Kabul Tarihi (Accepted): 22/12/2024

Düzeltilme Tarihi (Revised): 21/12/2024

Yayınlanma Tarihi (Published): 30/12/2024

Özet

Araştırmanın amacı ilkökul öğrencilerinin akran zorbalığına uğrama ve zorbalık yapma durumlarını tespit etmek, zorbalık davranışının kurban olma davranışını yordama durumunu belirlemektir. Betimsel tarama modelinde yürütülen çalışmanın verileri ilkökul üç ve dördüncü sınıfa kayıtlı olan 415 öğrenciden toplanmıştır. Veriler bilgi formu ve Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği [AZBÖ] Çocuk Formu kullanılarak toplanmıştır. Ölçeğin on alt boyutuna ilişkin mevcut uygulamada hesaplanan iç tutarlılık katsayıları ,72 ile ,86 arasında değişmektedir. Öğrenciler arasında en sık rastlanan kurban tipi Sözel Kurban (SZK) ve Dışlanma Kurban (DK), en az rastlanan ise Eşyaya Zarar Kurban (EZK) tipidir. Öğrencilerin en sık rastlanan zorbalık türleri ise Sözel Zorba (SZZ), Fiziksel Zorba (FZ) ve Dışlama Zorba (DZ) tipidir. Söylenti Zorba (SYZ) ve Eşyaya Zarar (EZ) zorba davranışı en az rastlanan zorbalık tipleridir. Öğrencilerin zorba alt boyut puanları kurban alt boyut puanlarının anlamlı yordayıcısıdır. Cinsiyet kurban puanlarında önemli bir değişken değildir. Erkek öğrenciler FZ ve SZZ boyutlarında kız öğrencilerden daha fazla zorbalık yapmaktadır. Okulun fiziksel imkânlarından memnun, sınıf öğretmeni ile etkileşimi iyi, karne notu çok iyi olan öğrencilerin bazı zorba ve kurban alt boyutlarına ilişkin puanları diğer öğrencilerin puanından daha düşüktür. Anne öğrenim durumu bazı kurban ve zorba alt boyutlarında önemli iken, baba öğrenim durumu zorba ve kurban puanlarında etkili bir değişken değildir.

Anahtar kelimeler: Akran zorbalığı, zorba-kurban, ilkökulda akran zorbalığı, ilkökulda zorba ve kurban.

Investigation of Peer Bullying in Primary School in Terms of Some Variables

Abstract

The aim of this study is to determine the situations of primary school students being subjected to peer bullying and committing bullying, and to determine whether bullying behavior predicts victimization behavior. It is also to determine whether the status of bully and victim varies according to gender, perception of satisfaction with the physical facilities of the school, the quality of the relationship with the classroom teacher success and parental education status. Data were collected from 415 students enrolled in the third and fourth grades of primary school. An information form and the Peer Bullying Determination Scale [PBDS] Child Form were used as data collection tools. The internal consistency coefficients calculated in the current application for the ten sub-dimensions of the scale range from .72 to .86. The most common victim types among students are Verbal Victim (VV) and Exclusion Victim (DV), while the least common is Property Damage Victim (PDV). The most common types of bullying among students are Verbal Bully (VB), Physical Bully (PB) and Exclusion Bully (EB). It has been determined that students' bully sub-dimension scores are significant predictors of victim sub-dimension scores. Male students bully more than female students in the PB and VB dimensions. Students who are satisfied with the physical facilities of the school, have good interaction with the classroom teacher, and have very good report card grades have lower scores than other students in some bully and victim sub-dimensions. While the mother's education status is important in some victim and bully sub-dimensions, the father's education status is not an effective variable in bully and victim scores.

Keywords: Peer bullying, bully-victim, peer bullying in primary school, bully and victim in primary school.

*Sorumlu Yazar e-mail: nurhanmutlupdr2@gmail.com Orcid No: <https://orcid.org/0000-0002-3396-9657>

** Bu çalışma, ikinci yazarın danışmanlığında, birinci yazarın yüksek lisans çalışmasından üretilmiştir.

Atıf (Citation): Mutlu Yılmaz, N. & Bahar, H. H. (2024). İlkokulda akran zorbalığının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Turkish Journal of Primary Education (TUJPEd)*, 9 (2), 102-120. Doi: 10.52797/tujped.1528959

GİRİŞ

Zorbalık çok sayıda çalışmaya konu olduğu gibi, farklı tanımları yapılan bir kavram olarak da karşımıza çıkmaktadır (Alikashiöglü, 2011; Camodeca ve Goossens, 2005; Mellor, 1997; Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2008; Olweus, 1993; Sarıbeyoğlu, 2007). Güçlü olan bir kişinin kendisinden fiziksel ve sosyal olarak güçsüz olan birine karşı psikolojik ve fiziksel tacizi olarak tanımlanan zorbalığın (MEB, 2008), birey tarafından yapılabileceği gibi grup tarafından da yapılabileceği ifade edilmektedir (Sarıbeyoğlu, 2007). Akran zorbalığı, bireye doğrudan zarar vermek için yapılan ve çeşitli aşamalarda tekrarlanarak sürdürülen bir davranıştır (Rigby, 1998). Akran zorbalığı bir veya bir grup öğrencinin, başka bir veya bir grup öğrenciye yönelik olarak gösterdiği olumsuz davranışlar olarak da görülebilir. Akran zorbalığında saldırgan olan davranışların yanı sıra, zorbalık yapan kişinin kurban kişiye yönelik sözel ve fiziksel olarak şiddet uygulama eğiliminde olabileceği ifade edilmektedir (Wang, 2011). Akran zorbalığında herhangi bir kışkırtma olmaksızın güçlü olanın güçsüz olana bilinçli olarak zarar verme eğilimi söz konusudur. Güçsüz olan kişiye acı verme, sözel, psikolojik ve fiziksel saldırganlık söz konusu olabilmektedir (Arslan ve Savaşer, 2009). Akran zorbalığı ilgili bazı kaynaklarda akran istismarı olarak da ifade edilmektedir (Güvenir, 2004; Şengül, Cantürk, Cantürk ve Dağalp, 2012). Akran zorbalığının çeşitli uygulama biçimleri olduğu gibi, zorbalıkla ilgili farklı uygulamalar olabilmektedir. Dövme, vurma, itme, tekme atma gibi fiziksel zorbalığın yanı sıra (Gökler, 2009), alay veya hakaret etme, lakap takma, dedikodu yayma, utandırma, dışlama gibi davranışlar da zorbalık kapsamında değerlendirilmektedir (Doğan ve Keleş, 2023). Pişkin (2002) zorba ve kurban türlerini beş başlık altında ele almıştır. Bunlar fiziksel zorba ve kurban, sözel zorba ve kurban, yalnızlaştırma ve dışlama (izolasyon) zorba ve kurban, söylenti çıkarma yayma zorba ve kurban, eşyalara zarar verme zorba ve kurbandır. Cinsel zorbalık da zorbalık çeşitleri arasında ifade edilmektedir (Ayas ve Pişkin, 2007; Rigby, 2003). Daha sonraki yıllarda sanal zorbalık kavramından da bahsedilmektedir (Arıca, 2009). Akran zorbalığında genel olarak üç farklı rol karşımıza çıkmaktadır. Bunlar zorbalığa maruz kalanlar, zorbalık yapanlar ve zorbalığı izleyenlerdir (Gökkaya, 2015). Zorbalık yapanlar zorba, zorbalığa maruz kalanlar ise kurban olarak tanımlanmaktadır.

Akran zorbalığı okullarda öncelikli çözüm gerektiren bir sorun olarak görülürken, zorbalığın farklı sosyo-kültürel düzeye sahip aile ve yaşantılarda ortaya çıktığı ifade edilmektedir (Gür, Eray, Makinecioğlu, Sığırlı ve Vural, 2020; Doğan ve Keleş, 2023). Akran zorbalığı ile ilgili öğretmen ve yöneticilerle yapılan bir çalışmada (Özdemir, Yelmen, Kaplan, Bodukcu ve Nakas, 2023) aile tutumu, arkadaş etkisi, bireysel, sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel çevrenin yanı sıra iletişim eksikliği, medya etkisi ve değerler eğitiminin yetersizliği akran zorbalığına etki eden faktörler olarak belirtilmiştir. 15 yaş grubundaki gençler arasında, OECD üyesi 79 ülkede, akran zorbalığına uğrama olasılığı PISA 2018 (OECD, 2019) verilerine göre %24, Türkiye’de ise %25 olarak ifade edilmiştir. Bu bilgi, her dört çocuktan birisinin zorbalığa maruz kaldığını göstermektedir. Diğer taraftan, zorbalığa maruz kalan birisi başkasına zorbalık yapabileceği gibi, zorbalık yapan birisi birden fazla kişiye zorbalık yapabilir. İlköğretim öğrencileri ile ilgili olarak yapılan bir çalışmada (Pişkin, 2010), kurban statüsünde olan öğrencilerin oranı %35, zorba statüsünde olan öğrencilerin oranı %30,2 ve hem zorba hem de kurban statüsünde olan öğrencilerin oranı %6,2 bulunmuştur. Kurban grubunda kız, zorba ve zorba-kurban grubunda erkek öğrencilerin oranının yüksek olduğu tespit edilmiştir. İlköğretim dört ve beşinci sınıf öğrencilerini kapsayan bir çalışmada (Bilgiç ve Yurtal, 2009), öğrencilerin %23,6’sının zorbalık yapma eğiliminin olduğu, %57’sinin ise kurban olduğu belirtilmiştir. Ortaokul altı ve yedinci sınıf öğrencilerini kapsayan bir çalışmada (Tıprıdamaz Sipahi, 2008), öğrenciler arasında zorbalık oranının %20,3, kurban oranının %42,5, zorba-kurban oranının ise %13,8 olduğu bulunmuştur. Bu çalışmaların dışında, ilköğretim öğrencileri ile ilgili diğer bazı çalışmaların da

yapıldığı görülmüştür (Atik, 2006; Kapçı, 2004; Kepenekçi ve Çınkır, 2006; Satan, 2006). Çalışmalarda genellikle kurban oranlarının yüksek olması dikkat çekmektedir.

İlkokul dönemi eğitim sürecindeki değerler öğrencileri yakından ilgilendirmekte, öğrencilerin yaşam süreçlerini olumlu veya olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Çankaya, 2011). Akran zorbalığı ile ilgili davranış ve eğilimlerin gelişmesi sürecinde ilkokul dönemi önemlidir. İlkokul döneminde şekillenen davranış ve eğilimlerin öğrencilerin sonraki yıllardaki davranış ve eğilimlerini de şekillendirdiği söylenebilir. İlkokul seviyesinde yer alan öğrencilerin okula karşı ilgi duymaları temel bir süreci yansıtmakta, olumlu bir şekilde sağlanması dâhilinde öğrenciye gelecekteki okul yaşamında da başarılar elde etmesine katkıda bulunmaktadır (Ceylan ve Özgenel, 2022; İkiz ve Sağlam, 2017). İlgili literatürde akran zorbalığı ile ilgili çok sayıda çalışmanın yapılmış olduğu görülmektedir. Ancak mevcut çalışmanın yapıldığı sosyo-kültürel çevrede bu tür bir çalışmanın yapılmadığı görülmüştür. Bu bağlamda yapılan bu çalışma sonraki çalışmalar için kaynak teşkil edebilir. Ayrıca çalışmadan elde edilen sonuçlar ebeveyn, öğretmen, yönetici, rehber öğretmen gibi öğretim süreci ile bağlantılı olan ilgililere ve araştırmacılara süreçle ilgili bilgi sağlayabilir.

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı ilkokul öğrencilerinin akran zorbalığı ile ilgili durumlarını belirlemek, akran zorbalığı durumunun cinsiyet, okulun fiziksel olanaklarından memnuniyet algısı, sınıf öğretmeni ile olan ilişkinin niteliği, başarı durumu ve ebeveyn öğrenim durumuna göre anlamlı bir farkın olup olmadığını tespit etmektir. Bu amaç çerçevesinde şu sorulara yanıt aranmıştır: İlkokul üç ve dördüncü sınıf öğrencilerinin;

1. Kurban olma ve zorbalık yapma durumları nasıldır?
2. Zorbalık boyutlarına ilişkin puanlar kurban olma boyutlarına ilişkin puanların anlamlı bir yordayıcısı mıdır?
3. Cinsiyete göre kurban ve zorba olma puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
4. Okulun fiziksel imkanlarından memnuniyet algısına göre kurban ve zorba olma puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
5. Sınıf öğretmeniyle etkileşimine ilişkin algı durumuna göre kurban ve zorba olma puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
6. Sınıf geçme durumuna göre kurban ve zorba olma puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
7. Anne öğrenim durumuna göre kurban ve zorba olma puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
8. Baba öğrenim durumuna göre kurban ve zorba olma puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Yapılan bu çalışmada nicel araştırma modellerinden birisi olan tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli geçmişte var olan veya halen devam eden bir durumu olduğu şekilde ortaya çıkarmayı amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır (Köse, 2013). Yordama ile ilgili boyutta ise ilişki model esas alınmıştır.

Evren ve Örneklem

Veriler Gümüşhane iline bağlı Kelkit ilçe merkezindeki beş ilkokula kayıtlı olan üç ve dördüncü sınıf öğrencilerinden elde edilmiştir. Çalışmanın yapıldığı tarihte söz konusu ilçe merkezinde beş ilkokul bulunmakta olup, okulların üç ve dördüncü sınıfına kayıtlı tüm

öğrencilere ulaşılması planlanmıştır. Ancak çalışmanın izin ve gönüllülük esasına dayalı olması sebebiyle veriler 415 öğrenciden elde edilmiştir. Yaklaşık 100 civarında öğrenciye ulaşılmamıştır. Öğrencilerin 211'i kız, 204'ü erkek, 306'sı üçüncü, 209'u dördüncü sınıf öğrencisidir.

Veri Toplama Araçları

Veri toplamak amacı ile kişisel bilgi formu ve Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Çocuk Formu [AZBÖ] (Pişkin ve Ayas, 2011) kullanılmıştır. Kişisel bilgi formunda cinsiyet ve başarı durumuna ilişkin bilgiler bulunmaktadır. Pişkin ve Ayas (2011) tarafından geliştirilen AZBÖ'de 37 madde bulunmaktadır. AZBÖ'de kurban ve zorbayı belirlemek için iki bölüm ve her bölümde beşer olmak üzere toplam 10 alt faktör bulunmaktadır. Bunlar Fiziksel Zorba (FZ), Fiziksel Kurban (FK), Sözel Zorba (SZZ), Sözel Kurban (SZK), Dışlama Zorba (DZ), Dışlama Kurban (DK), Söylenti Yayma Zorba (SYZ), Söylenti Yayma Kurban (SYK), Eşyalara Zarar Verme Zorba (EZZ) ve Eşyalara Zarar Verme Kurban (EZK) olarak adlandırılan faktörlerdir. Ölçekte biri zorba diğeri kurban olarak isimlendirilen ve aynı maddenin farklı biçimde sorulmasından oluşan paralel iki ölçek vardır.

Tablo 1. Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeğinin İç Tutarlılık Katsayıları

Boyutlar	Madde sayısı	Orijinal Ölçek (N = 425) Cronbach's Alpla	Mevcut Uygulama Cronbach's Alpla (N = 415)
Fiziksel Kurban (FK)	10	,74	,79
Sözel Kurban (SZK)	6	,66	,75
Dışlama Kurban (DK)	5	,68	,72
Söylenti Kurban (SYK)	7	,79	,86
Eşyaya Zarar Kurban (EZK)	9	,76	,83
Fiziksel Zorba (FZ)	10	,71	,81
Sözel Zorba (SZZ)	6	,68	,77
Dışlama Zorba (DZ)	5	,60	,77
Söylenti Zorba (SYZ)	7	,64	,84
Eşyaya Zarar Zorba (EZZ)	9	,70	,85

Uygulanan ölçeğin alt boyutlarına ilişkin iç tutarlılık katsayıları Tablo 2'de verilmiştir. Ölçeğin bu çalışma için hesaplanan iç tutarlılık katsayılarının orijinal ölçeğin iç tutarlılık katsayılarından daha yüksek olduğu görülmüştür. İç tutarlılık ile ilgili olarak elde edilen bulgulara göre AZBÖ alt boyutlarının güvenilirlik kriterlerini karşıladığı ve araştırma sorularını cevaplamak için kullanılabileceği görülmüştür.

Ölçeğin alt boyutlarında, yapılan davranışların yapılma sıklığı zorba ve kurban olma açısından sorulmaktadır. Davranışların yapılma sıklığı beş grupta toplanmıştır. Bunlar hemen her gün (4), haftada en az bir defa (3), ayda bir defa (2), dönem boyunca bir defa (1) ve hiçbir zaman (0) şeklindedir. Cevaplayan öğrencinin her bir alt boyutta puanının yüksek olması zorba veya kurban olma düzeyinin yüksekliğini gösterirken düşük puanlar da zorbalık ve kurban olma düzeyinin azlığını işaret etmektedir.

Verilerin Analizi

Araştırma sorularını cevaplamak için betimsel istatistiklerin yanı sıra, korelasyon ve regresyon analizi, bağımsız grup t-testi, tek yönlü ANOVA testleri yapılmıştır. Tek yönlü ANOVA testi sonuçlarına göre anlamlı farkın kaynağını bulmak için Tukey testi yapılmıştır. Parametrik test koşullarının sağlanamaması durumunda Kruskal Wallis H testi yapılmıştır.

Kruskal Wallis H testi sonuçlarına göre anlamlı farkın kaynağını tespit etmek için Mann Whitney U testi yapılmıştır.

BULGULAR

Tablo 2 ve Tablo 3'te öğrencilerin kurban olma ve zorbalık yapma puanlarına ilişkin betimleyici istatistikler verilmiştir. Kurban olma ve zorbalık yapma boyutları ile ilgili soru sayıları farklı olduğundan alınabilecek azami puanlar da birbirinden farklıdır. Öğrencilerin farklı boyutlardan almış oldukları puanları birbiri ile kıyaslayabilmek için her bir boyuta ilişkin puan ortalaması yüzlük sisteme dönüştürülmüş (Başol, 2008) ve her iki tablonun sağ sütununda gösterilmiştir.

Tablo 2. Öğrencilerin Kurban Olma Puanlarına İlişkin Betimleyici İstatistikler

Boyutlar	N	En düşük	En yüksek	\bar{X}	Ss	100'lük sisteme göre
Fiziksel Kurban (FK)	415	,00	33,00	6,96	6,78	17,40
Sözel Kurban (SZK)	415	,00	24,00	6,38	5,71	26,58
Dışlama Kurban (DK)	415	,00	20,00	4,87	4,80	24,35
Söylenti Kurban (SYK)	415	,00	28,00	5,43	6,55	19,39
Eşyaya Zarar Kurban (EZK)	415	,00	36,00	4,69	6,22	13,03

Öğrencilerin Akran Zorbalığına Uğrama puanlarına ilişkin betimleyici istatistikler Tablo 2'de gösterilmiştir. Fiziksel kurban puan ortalaması 6,96, sözel kurban puan ortalaması 6,38, dışlama kurban puan ortalaması 4,87, söylenti kurban puan ortalaması 5,43, eşyaya zarar kurban puan ortalaması 4,69'dur. Yüzlük sisteme dönüştürülen puanlara bakıldığında öğrencilerin kendilerini en çok SZK (26,58) olarak algıladıkları, onu DK (24,35), SYK (19,39), FK (17,40) ve EZK (13,03) boyutlarının takip ettiği görülmektedir.

Tablo 3. Öğrencilerin Zorbalık Yapma Puanlarına İlişkin Betimleyici İstatistikler

Boyutlar	N	En düşük	En yüksek	\bar{X}	Ss	100'lük sisteme göre
Fiziksel Zorba (FZ)	415	,00	37,00	4,09	5,71	10,23
Sözel Zorba (SZZ)	415	,00	23,00	2,90	4,36	12,08
Dışlama Zorba (DZ)	415	,00	20,00	2,02	3,47	10,10
Söylenti Zorba (SYZ)	415	,00	25,00	1,75	3,72	6,25
Eşyaya Zarar Zorba (EZZ)	415	,00	32,00	1,92	4,40	5,33

Öğrencilerin Zorbalık Yapma puanlarına ilişkin betimleyici istatistikler Tablo 3'te gösterilmiştir. Zorbalık yapma puan ortalamalarının kurban olma puanlarına göre daha düşük olduğu görülmektedir. Hesaplanan puan ortalamaları FZ için 4,09, SZ için 2,90, DZ için 2,02, SYZ için 1,75 ve EZZ için 1,92'dir. Yüzlük sisteme dönüştürülen puan ortalamalarına göre zorbalık puanlarının en yüksek olduğu boyut SZZ'dir (12,08). FZ (10,23) ve DZ (10,10) puanları birbirine yakın iken SYZ (6,25) ve EZZ (5,33) puan ortalamaları daha düşüktür.

Tablo 4. Öğrencilerin Zorba ve Kurban Puanları Arasındaki Korelasyon Katsayıları

	FK	SZK	DK	SYK	EZK	FZ	SZZ	DZ	SYZ
Sözel Kurban (SZK)	,669**								
Dışlama Kurban (DK)	,513**	,563**							
Söylenti Kurban (SYK)	,528**	,570**	,711**						
Eşyaya Zarar Kurban (EZK)	,540**	,507**	,621**	,691**					
Fiziksel Zorba (FZ)	,625**	,477**	,425**	,296**	,412**				
Sözel Zorba (SZZ)	,468**	,572**	,428**	,304**	,362**	,773**			
Dışlama Zorba (DZ)	,407**	,375**	,509**	,342**	,403**	,589**	,598**		
Söylenti Zorba (SYZ)	,395**	,399**	,451**	,487**	,469**	,594**	,578**	,616**	
Eşyaya Zarar Zorba (EZZ)	,357**	,329**	,376**	,359**	,539**	,571**	,506**	,560**	,721**

**p < .01, Fiziksel Kurban (FK)

Öğrencilerin zorba ve kurban boyutlarına ilişkin puanları arasındaki korelasyon katsayıları Tablo 4'te verilmiştir. Zorba ve kurban boyutlarındaki puanların tamamı arasında pozitif yönlü korelasyonların olduğu görülmektedir. Alt boyut puanları arasında tespit edilen en düşük korelasyon ,296 (SYK-FZ, p < ,01), en yüksek korelasyon ise ,721 (EZZ-FZZ, p < ,01) bulunmuştur. Zorbalık veya kurban olma alt boyutlarına ilişkin puanların tamamında birlikte artma veya birlikte azalma eğiliminin olduğu bulunmuştur.

Tablo 5. Öğrencilerin Zorbalık Boyutlarına İlişkin Puanlarının Kurban Olma Boyutlarına İlişkin Puanları Yordamasına İlişkin Basit Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

		Standardize Edilmemiş		Standardize Edilmiş	t	p	R	R ²
		B	S.Hata	Beta				
1. FZ-FK	Sabit	3,922	,320		12,267	,000**	,625	,391
	FZ	,742	,046	,625	16,290	,000**		
2.SZZ-SZK	Sabit	4,203	,277		15,192	,000**	,572	,327
	SZK	,749	,053	,572	14,165	,000**		
3.DZ-DK	Sabit	3,446	,235		14,665	,000**	,509	,259
	DK	,705	,059	,509	12,029	,000**		
4. SYZ-SYK	Sabit	3,930	,311		12,652	,000**	,487	,237
	SYK	,858	,076	,487	11,335	,000**		
5. EZZ - EZK	Sabit	3,229	,281		11,481	,000**	,539	,290
	EZZ	,761	,059	,539	12,989	,000**		

1. Fiziksel Zorba (FZ) – Fiziksel Kurban (FK): F(1-413) = 265,372, p < ,001

2. Sözel Zorba (SZZ) – Sözel Kurban (SK): F(1-413) = 200,640, p < ,001

3. Dışlama Zorba (DZ) – Dışlama Kurban (DK): F(1-413) = 144,708, p < ,001

4. Söylenti Zorba (SYZ) – Söylenti Kurban (SYK): F(1-413) = 128,477, p < ,001

5. Eşyaya Zarar Zorba (EZZ) – Eşyaya Zarar Kurban (EZK) : F(1-413) = 168,717, p < ,001

**p < ,001

Öğrencilerin kurban ve zorba puanlarına ilişkin basit doğrusal regresyon analizi sonuçları Tablo 5'te verilmiştir. Zorba boyutuna ilişkin puanların aynı boyuttaki kurban puanlarının anlamlı birer yordayıcısı olduğu anlaşılmıştır. FZ puanı FK puanının % 39,1'ini, SZZ puanı SZK puanının % 32,7'sini, DZ puanı DK puanının % 25,9'unu, SYZ puanı SYK puanının % 23,5'ini, EZZ puanı EZK puanının % 29'unu yordamaktadır. Beş ayrı analiz için hesaplanan tek yönlü ANOVA testi sonuçlarının manidar olduğu (p < ,001), bu sebeple kurulan regresyon modellerinin anlamlı olduğu tespit edilmiştir.

Cinsiyet ile İlgili Bulgular**Tablo 6.** Öğrencilerin Cinsiyete Göre Kurban ve Zorba Olma Puanlarına İlişkin Bağımsız Grup t-Testi Sonuçları

Boyutlar	Cinsiyet	N	\bar{X}	Ss	Sd	t	p
Fiziksel Kurban (FK)	Kız	211	6,33	6,43	413	-1,931	,054
	Erkek	204	7,61	7,08			
Sözel Kurban (SZK)	Kız	211	6,18	5,57	413	-,710	,478
	Erkek	204	6,58	5,86			
Dışlama Kurban (DK)	Kız	211	4,73	4,72	413	-,573	,567
	Erkek	204	5,00	4,89			
Söylenti Kurban (SYK)	Kız	211	5,49	6,60	413	,187	,852
	Erkek	204	5,37	6,51			
Eşyaya Zarar Kurban (EZK)	Kız	211	4,85	6,12	413	,537	,591
	Erkek	204	4,52	6,34			
Fiziksel Zorba (FZ)	Kız	211	3,21	4,81	413	-3,230	,001**
	Erkek	204	5,00	6,40			
Sözel Zorba (SZZ)	Kız	211	2,41	3,63	413	-2,336	,020*
	Erkek	204	3,41	4,96			
Dışlama Zorba (DZ)	Kız	211	1,74	3,17	413	-1,631	,104
	Erkek	204	2,30	3,75			
Söylenti Zorba (SYZ)	Kız	211	1,70	3,51	413	-,280	,779
	Erkek	204	1,80	3,93			
Eşyaya Zarar Zorba (EZZ)	Kız	211	1,77	4,05	413	-,718	,473
	Erkek	204	2,08	4,74			

*p < ,05, **p < ,01

Tablo 6’da öğrencilerin cinsiyete göre zorba ve kurban olma puanlarına ilişkin bağımsız grup t-testi sonuçları verilmiştir. Kurban olma puanları arasında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. FZ ve SZZ puanlarında erkek öğrencilerin puanlarının kız öğrencilerin puanlarından anlamlı ölçüde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Diğer kurban alt boyutlarında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir.

Okulun Fiziksel İmkânlarından Memnuniyet Algısına İlişkin Bulgular**Tablo 7.** Öğrencilerin Okulun Fiziksel İmkânlarından Memnuniyet Algısına Göre Kurban ve Zorba Olma Puanlarına İlişkin Bağımsız Grup t-Testi Sonuçları

Boyutlar	Memnuniyet Algısı	N	\bar{X}	Ss	Sd	t	p
FK	Memnun	353	6,54	6,72	410	-2,440	,015*
	Memnun değil	59	8,83	6,32			
SZK	Memnun	353	6,05	5,72	410	-2,721	,007**
	Memnun değil	59	8,22	5,39			
DK	Memnun	353	4,54	4,84	410	-3,081	,002**
	Memnun değil	59	6,59	4,07			
SYK	Memnun	353	5,26	6,53	410	-1,074	,284
	Memnun değil	59	6,25	6,73			

EZK	Memnun	353	4,45	6,31	410	-1,437	,152
	Memnun değil	59	5,69	5,13			
FZ	Memnun	353	3,67	5,34	410	-2,878	,004**
	Memnun değil	59	5,92	6,60			
SZZ	Memnun	353	2,56	4,09	410	-3,543	,000**
	Memnun değil	59	4,69	5,32			
DZ	Memnun	353	1,78	3,33	410	-2,919	,004**
	Memnun değil	59	3,17	3,68			
SYZ	Memnun	353	1,61	3,39	410	-1,280	,201
	Memnun değil	59	2,27	5,00			
EZZ	Memnun	353	1,81	4,30	410	-,784	,434
	Memnun değil	59	2,29	4,72			

*p < ,05, **p < ,01

Öğrencilerin kayıtlı oldukları okulun fiziksel imkânlarından memnuniyet algısına göre kurban ve zorba olma puanlarına ilişkin bağımsız grup t-testi sonuçları Tablo 7’de verilmiştir. Okulun fiziksel imkânlarından memnun olmayan öğrencilerin FK, SZK ve DK puanları memnun olan öğrencilerin puan ortalamasından anlamlı ölçüde yüksektir. Memnuniyet algısına göre zorbalık grubuna ilişkin puanlarda FZ, SZZ ve DZ grubuna ilişkin puanlar arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. Kurban olma puanlarında olduğu gibi, okulun fiziksel olanaklarından memnun olmayan öğrencilerin FZ, SZZ ve DZ puan ortalamaları memnun olan öğrencilerin ortalamalarından anlamlı ölçüde yüksek bulunmuştur.

Sınıf Öğretmeni ile Olan İlişkinin Niteliğine İlişkin Bulgular

Tablo 8. Öğrencilerin Sınıf Öğretmeniyle Etkileşimine İlişkin Algı Durumuna Göre Kurban ve Zorba Olma Puanlarına İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Boyutlar	Öğretmenle Etkileşim	N	Sıra Ortalaması	Sd	X ²	p	Mann-Whitney U
Fiziksel Kurban (FK)	1. Kötü	6	332,25	2	9,535	,009**	1>2, 1>3,
	2. Orta	55	226,89				
	3. İyi	349	199,95				
Sözel Kurban (SZK)	1. Kötü	6	275,08	2	5,252	,072	
	2. Orta	55	230,56				
	3. İyi	349	200,35				
Dışlama Kurban (DK)	1. Kötü	6	328,00	2	17,780	,000**	1>3, 2>3
	2. Orta	55	252,87				
	3. İyi	349	195,93				
Söylenti Kurban (SYK)	1. Kötü	6	308,33	2	10,714	,005**	1>3, 2>3
	2. Orta	55	239,76				
	3. İyi	349	198,33				
Eşyaya Zarar Kurban (EZK)	1. Kötü	6	264,00	2	4,944	,084	
	2. Orta	55	231,21				
	3. İyi	349	200,44				
Fiziksel Zorba (FZ)	1. Kötü	6	356,33	2	13,490	,001**	1>2, 1>3,
	2. Orta	55	228,20				
	3. İyi	349	199,33				
Sözel Zorba (SZZ)	1. Kötü	6	341,83	2	18,206	,000**	1>2, 1>3, 2>3
	2. Orta	55	245,88				

Dışlama Zorba (DZ)	3. İyi	349	196,79	2	10,716	,005**	1>3, 2>3
	1. Kötü	6	296,58				
	2. Orta	55	238,68				
Söylenti Zorba (SYZ)	3. İyi	349	198,70	2	17,377	,000**	1>2, 1>3, 2>3
	1. Kötü	6	324,92				
	2. Orta	55	243,23				
Eşyaya Zarar Zorba (EZZ)	3. İyi	349	197,50	2	13,786	,001**	1>2, 1>3, 2>3
	1. Kötü	6	325,83				
	2. Orta	55	233,60				
	3. İyi	349	199,00				

**p < ,01

Öğrencilerin sınıf öğretmeni ile etkileşim durumuna göre zorba ve kurban puanlarına ilişkin Kruskal Wallis H testi sonuçları Tablo 8’de verilmiştir. Öğrencilerin sınıf öğretmenleri ile etkileşimi kötü, orta ve iyi olmak üzere üç grupta sınıflandırılmıştır. Öğrencilerin sınıf öğretmeni ile etkileşim durumuna göre FK, DK ve SYK puan sıra ortalamaları arasındaki farklar anlamlı bulunmuştur. FK boyutunda sınıf öğretmeni ile etkileşimini kötü algılayanların puan sıra ortalamaları orta ve iyi algılayanların puan sıra ortalamalarından anlamlı ölçüde yüksek bulunmuştur. DK ve SYK grubunda ise sınıf öğretmeni ile etkileşimini kötü ve orta olarak tanımlayan öğrencilerin puan sıra ortalamaları iyi olarak tanımlayan öğrencilerin puan sıra ortalamalarından anlamlı ölçüde yüksek bulunmuştur. Öğrencilerin sınıf öğretmeniyle etkileşimine ilişkin algı durumuna göre tüm zorbalık alt boyutlarına ilişkin puan sıra ortalamaları arasında anlamlı farklılıkların olduğu tespit edilmiştir. FZ boyutunda öğretmenle etkileşimini kötü olarak algılayanların puan sıra ortalaması orta ve iyi olarak algılayanların puan sıra ortalamalarından anlamlı ölçüde yüksektir. SZZ, SYZ ve EZZ boyutlarında sınıf öğretmeni ile etkileşimini kötü olarak algılayanların puan sıra ortalamaları orta ve iyi olarak algılayanların, orta olarak algılayanların puan sıra ortalamaları iyi olarak algılayanların puan sıra ortalamalarından anlamlı ölçüde yüksek bulunmuştur. DZ boyutunda sınıf öğretmeni ile olan ilişkisini kötü ve orta olarak algılayanların puan sıra ortalaması iyi olarak algılayanların puan sıra ortalamasından anlamlı ölçüde yüksektir.

Başarı Durumuna İlişkin Bulgular

Tablo 9. Öğrencilerin Sınıf Geçme Durumuna Göre Kurban ve Zorba Olma Puanlarına İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Boyutlar	Sınıf Geçme Durumu	N	Sıra Ortalaması	Sd	X ²	p	Mann-Whitney U
Fiziksel Kurban (FK)	1. Geliştirmeli	14	224,61	2	2,815	,245	-
	2. İyi	91	221,09				
	3. Çok iyi	304	199,28				
Sözel Kurban (SZK)	1. Geliştirmeli	14	204,29	2	6,360	,042*	2>3
	2. İyi	91	232,28				
	3. Çok iyi	304	196,87				
Dışlama Kurban (DK)	1. Geliştirmeli	14	249,07	2	5,928	,052	-
	2. İyi	91	224,68				
	3. Çok iyi	304	197,08				
Söylenti Kurban (SYK)	1. Geliştirmeli	14	254,71	2	8,868	,012*	2>3
	2. İyi	91	229,95				
	3. Çok iyi	304	195,24				

Boyutlar	Anne Öğrenim Durumu	N	\bar{X}	Ss	F	p	Tukey
Eşyaya Zarar Kurban (EZX)	1. Geliştirmeli	14	226,79	2	,690	,708	-
	2. İyi	91	208,59				
	3. Çok iyi	304	202,92				
Fiziksel Zorba (FZ)	1. Geliştirmeli	14	235,82	2	10,921	,004**	2>3
	2. İyi	91	237,04				
	3. Çok iyi	304	193,99				
Sözel Zorba (SZZ)	1. Geliştirmeli	14	242,64	2	11,227	,004**	2>3
	2. İyi	91	235,40				
	3. Çok iyi	304	194,17				
Dışlama Zorba (DZ)	1. Geliştirmeli	14	231,04	2	8,747	,013*	2>3
	2. İyi	91	232,16				
	3. Çok iyi	304	195,67				
Söylenti Zorba (SYZ)	1. Geliştirmeli	14	215,71	2	12,940	,002**	2>3
	2. İyi	91	238,53				
	3. Çok iyi	304	194,47				
Eşyaya Zarar Zorba (EZZ)	1. Geliştirmeli	14	206,43	2	7,236	,027*	2>3
	2. İyi	91	230,18				
	3. Çok iyi	304	197,40				

*p < ,05, **p < ,01

Öğrencilerin bir önceki dönem karne not ortalamalarına göre kurban ve zorba olma puanlarına ilişkin Kruskal Wallis H testi sonuçları Tablo 9’da gösterilmiştir. Bir önceki dönem karne notu iyi olan öğrencilerin SZK, SYK, FZ, SZZ, DZ, SYZ ve EZZ puan sıra ortalamaları bir önceki karne notu çok iyi olan öğrencilerin puan sıra ortalamasından anlamlı ölçüde yüksek bulunmuştur. FK, DK ve EZK boyutlarına ilişkin puan sıra ortalamaları arasındaki farklar anlamlı bulunmamıştır. Bir önceki dönem karne notu “geliştirilmeli” düzeyinde olan öğrencilerin puan sıra ortalamaları ile karne notu “iyi” ve “çok iyi” olan öğrencilerin puan sıra ortalamaları arasındaki farkların anlamlı olmadığı tespit edilmiştir.

Ebeveyn Öğrenim Durumuna İlişkin Bulgular

Tablo 10. Öğrencilerin Anne Öğrenim Durumuna Göre Kurban Olma Puanlarına İlişkin Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları

Boyutlar	Anne Öğrenim Durumu	N	\bar{X}	Ss	F	p	Tukey
Fiziksel Kurban (FK)	1. İlkokul veya daha az	97	8,33	7,65	3,220	,023*	1>2,
	2. Ortaokul	155	5,95	5,91			
	3. Lise veya dengi okul	85	7,89	7,08			
Sözel Kurban (SZK)	4. Üniversite	75	6,40	6,67			
	1. İlkokul veya daha az	97	6,58	5,72	2,876	,036*	3>2
	2. Ortaokul	155	5,52	5,46			
	3. Lise veya dengi okul	85	7,74	5,97			
Dışlama Kurban (DK)	4. Üniversite	75	6,51	5,71			
	1. İlkokul veya daha az	97	5,21	4,68	1,230	,299	-
	2. Ortaokul	155	4,57	4,88			
	3. Lise veya dengi okul	85	5,55	5,25			
Söylenti Kurban (SYK)	4. Üniversite	75	4,35	4,27			
	1. İlkokul veya daha az	97	5,13	6,14	1,293	,276	-
	2. Ortaokul	155	5,06	6,38			

	3. Lise veya dengi okul	85	6,69	7,12			
	4. Üniversite	75	5,31	6,75			
Eşyaya Zarar Kurban (EZX)	1. İlkokul veya daha az	97	5,09	6,57	2,815	,039*	3>2
	2. Ortaokul	155	3,79	5,23			
	3. Lise veya dengi okul	85	6,13	7,30			
	4. Üniversite	75	4,41	6,17			

*p < ,05

İlkokul öğrencilerinin anne öğrenim durumuna göre kurban olma puanlarına ilişkin tek yönlü ANOVA testi sonuçları Tablo 10'da verilmiştir. Öğrencilerin FK, SZK ve EZK puanları arasındaki farkların istatistiksel olarak manidar olduğu görülmüştür. FK boyutunda, annesi ilkokul veya daha az düzeyde eğitim alanların puanı annesi ortaokul düzeyinde eğitim alanların puanından anlamlı ölçüde daha yüksektir. SZK ve EZK boyutlarında annesi lise veya dengi okul düzeyinde eğitim alanların puanları annesi ortaokul düzeyinde eğitim alanların puanından anlamlı ölçüde daha yüksektir.

Tablo 11. Öğrencilerin Anne Öğrenim Durumuna Göre Zorba Olma Puanlarına İlişkin Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları

Boyutlar	Anne Öğrenim Durumu	N	\bar{X}	Ss	F	p	Tukey
Fiziksel Zorba (FZ)	1. İlkokul veya daha az	97	4,98	5,95	3,368	,019*	3>4
	2. Ortaokul	155	3,37	5,10			
	3. Lise veya dengi okul	85	5,14	6,79			
	4. Üniversite	75	3,12	4,72			
Sözel Zorba (SZZ)	1. İlkokul veya daha az	97	3,48	4,28	3,467	,016*	3>2
	2. Ortaokul	155	2,36	3,88			
	3. Lise veya dengi okul	85	3,85	5,45			
	4. Üniversite	75	2,17	3,75			
Dışlama Zorba (DZ)	1. İlkokul veya daha az	97	2,36	3,33	2,453	,063	
	2. Ortaokul	155	1,87	3,71			
	3. Lise veya dengi okul	85	2,62	4,02			
	4. Üniversite	75	1,27	2,16			
Söylenti Zorba (SYZ)	1. İlkokul veya daha az	97	1,85	3,17	2,785	,041*	3>4
	2. Ortaokul	155	1,55	3,29			
	3. Lise veya dengi okul	85	2,61	5,28			
	4. Üniversite	75	0,99	2,78			
Eşyaya Zarar Zorba (EZZ)	1. İlkokul veya daha az	97	2,20	4,06	2,292	,078	
	2. Ortaokul	155	1,43	3,67			
	3. Lise veya dengi okul	85	2,76	5,73			
	4. Üniversite	75	1,40	3,73			

*p < ,05

Öğrencilerin anne öğrenim durumuna göre zorba olma puanlarına ilişkin analiz sonuçları Tablo 11'de verilmiştir. FZ, SZZ ve SYZ boyutlarına ilişkin puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olduğu, DZ ve EZZ puan ortalamalarının anne öğrenim durumuna göre değişmediği tespit edilmiştir. FZ ve SYZ boyutlarında annesi lise veya dengi okul mezunu olanların zorba puan ortalamalarının annesi üniversite mezunlarına göre anlamlı ölçüde yüksek olduğu bulunmuştur. SZZ boyutunda ise annesi lise veya dengi okul mezunu olanların zorba puan ortalamasının annesi ortaokul mezunu olanlardan anlamlı ölçüde yüksek olduğu bulunmuştur.

Tablo 12. Öğrencilerin Baba Öğrenim Durumuna Göre Kurban Olma Puanlarına İlişkin Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları

Boyutlar	Anne Öğrenim Durumu	N	\bar{X}	Ss	F	p
Fiziksel Kurban (FK)	1. İlkokul veya daha az	55	8,11	7,88	2,411	,066
	2. Ortaokul	115	5,53	5,59		
	3. Lise veya dengi okul	109	7,29	7,30		
Sözel Kurban (SZK)	4. Üniversite	132	7,17	6,46	2,596	,052
	1. İlkokul veya daha az	55	6,78	6,56		
	2. Ortaokul	115	5,12	5,16		
	3. Lise veya dengi okul	109	6,47	5,61		
Dışlama Kurban (DK)	4. Üniversite	132	7,05	5,74	,462	,709
	1. İlkokul veya daha az	55	5,18	5,49		
	2. Ortaokul	115	4,99	5,17		
	3. Lise veya dengi okul	109	4,93	4,63		
Söylenti Kurban (SYK)	4. Üniversite	132	4,43	4,21	,135	,939
	1. İlkokul veya daha az	55	5,44	7,03		
	2. Ortaokul	115	5,36	6,83		
	3. Lise veya dengi okul	109	5,61	6,76		
Eşyaya Zarar Kurban (EZK)	4. Üniversite	132	5,09	5,56	,201	,895
	1. İlkokul veya daha az	55	4,44	6,82		
	2. Ortaokul	115	4,42	6,63		
	3. Lise veya dengi okul	109	5,02	6,14		
	4. Üniversite	132	4,64	5,70		

Öğrencilerin baba öğrenim durumuna göre kurban puanlarına ilişkin analiz sonuçları Tablo 12’de verilmiştir. Baba öğrenim durumuna göre öğrencilerin kurban alt boyutu puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 13. Öğrencilerin Baba Öğrenim Durumuna Göre Zorba Olma Puanlarına İlişkin Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları

Boyutlar	Anne Öğrenim Durumu	N	\bar{X}	Ss	F	p
Fiziksel Zorba (FZ)	1. İlkokul veya daha az	55	5,02	6,24	1,112	,344
	2. Ortaokul	115	3,38	5,07		
	3. Lise veya dengi okul	109	4,23	5,49		
Sözel Zorba (SZZ)	4. Üniversite	132	3,96	6,01	1,641	,179
	1. İlkokul veya daha az	55	3,85	5,26		
	2. Ortaokul	115	2,29	3,94		
	3. Lise veya dengi okul	109	2,93	4,31		
Dışlama Zorba (DZ)	4. Üniversite	132	2,87	4,28	,773	,509
	1. İlkokul veya daha az	55	2,47	3,94		
	2. Ortaokul	115	2,13	3,65		
	3. Lise veya dengi okul	109	2,08	3,68		
Söylenti Zorba (SYZ)	4. Üniversite	132	1,68	2,93	,501	,682
	1. İlkokul veya daha az	55	1,42	3,11		
	2. Ortaokul	115	1,71	3,55		
	3. Lise veya dengi okul	109	2,05	4,22		

	4. Üniversite	132	1,55	3,58		
Eşyaya Zarar Zorba (EZZ)	1. İlkokul veya daha az	55	2,27	4,09	,483	,694
	2. Ortaokul	115	2,08	5,00		
	3. Lise veya dengi okul	109	1,75	4,05		
	4. Üniversite	132	1,58	3,90		

Öğrencilerin baba öğrenim durumuna göre zorbalık puanlarına ilişkin analiz sonuçları Tablo 13'te gösterilmiştir. Baba öğrenim durumuna göre öğrencilerin zorba alt boyutu puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Yapılan araştırmada öğrenciler arasında en sık rastlanan kurban tipi SZK ve DK'dır. Bu iki boyutu SYK ve FK takip etmektedir. En az rastlanan kurban tipinin ise EZK olduğu anlaşılmıştır. Öğrencilerin zorbalık puanlarına bakıldığında en sık rastlanan zorbalık türlerinin sırasıyla SZZ, FZ ve DZ olduğu anlaşılmıştır. SYZ ve EZ boyutlarındaki zorbalığın diğer boyutlara göre nispeten az olduğu söylenebilir. Yapılan bazı çalışmalarda (Gökler, 2007; Özkan ve Çıfci, 2010; Pişkin, 2010; Çankaya, 2011; Akyol, Yıldız ve Akman, 2018; Polat ve Sohbət, 2019; Hamurcu, 2020; Doğan ve Keleş, 2023) sözel zorbalığın yoğun olarak yaşandığı tespit edilmiştir. Ortaöğretim öğrencileri ile ilgili olarak yapılan bir çalışmada (Çelenk ve Yıldızlar, 2019), FZ ve SZZ ile FK ve SZK'nın en sık rastlanan zorbalık türleri olduğu tespit edilmiştir.

Öğrencilerin kurban olma ve zorbalık boyutlarına ilişkin puanları kıyaslandığında, zorbalığa maruz kalma algısının daha yüksek olduğu, zorbalık yapma algısının ise daha düşük düzeyde olduğu söylenebilir. Öğrenci kendisini daha çok zorbalığa maruz kalan, ancak daha az zorbalık yapan birisi olarak görmektedir. Bu durum gerçekte, öğrencinin kendi davranışlarını daha az zorbalık olarak algılayıp, başkalarının davranışlarını daha çok zorbalık olarak algılamasından kaynaklanmış olabilir. Ortaokul öğrencileri ile ilgili olarak yapılan bir çalışmada (Topçu ve Dönmez, 2015), öğrencilerin zorba ve zorbayı destekleyici eğilimlerini olduğundan daha düşük, savunucu ve izleyici olarak davranma eğilimlerini ise daha yüksek değerlendirdikleri tespit edilmiştir. İlgili bazı çalışmalarda (Gür ve ark., 2020; Öztürk, Tezel ve Öztürk, 2019) zorbalık yapma oranının daha düşük, kurban oranının ise yüksek olduğu bulunmuştur. Mevcut çalışmanın bulguları bu bulgularla benzerlik göstermektedir. Ancak zorbalık yapanların oranının daha yüksek olduğu çalışma da bulunmaktadır (Topçu ve Dönmez, 2015).

İlkokul öğrencilerinin kurban olma ve zorbalık yapma boyutlarına ilişkin puanlar arasında pozitif yönlü doğrusal ilişkiler tespit edilmiştir. Bu bulgu, zorbalığa maruz kaldığını belirten öğrencinin zorbalık da yaptığı, zorbalığa maruz kalma düzeyi ile zorbalık yapma düzeyinin benzerlik gösterdiği, zorbalığa maruz kalmayan öğrencinin zorbalık yapmadığı veya daha az zorbalık yaptığı şeklinde yorumlanabilir. Yapılan araştırmada tüm zorbalık türlerinin kendi türündeki kurbanlık puanlarının anlamlı birer yordayıcısı olduğu anlaşılmıştır. En yüksek yordama oranı FZ-FK boyutlarındadır (% 39,1). SZZ-SZK boyutunda yordama oranı % 32,7, EZZ-EZK boyutunda % 29, DZ-DK boyutunda % 25,9, SYZ-SYK boyutunda ise % 23'tür. Bulgular benzer bazı araştırma sonuçları ile paralellik göstermektedir. Yapılan bazı çalışmalarda (Aypay, Durmuş ve Aybek, 2016; Açıkgöz, 2017), öğrencilerin kurban olma puanlarına paralel olarak zorbalık puanlarının da arttığı tespit edilmiştir. Diğer taraftan, kurban olanların aynı zamanda zorba olma eğiliminde olduğu diğer bazı çalışmalarda da doğrulanmıştır (Seixas, Coelho ve Nicolas-Fischer, 2013; Aypay, Durmuş ve Aybek, 2016).

Cinsiyet kurban olma puanlarında önemli bir değişken değildir. Öğrencilerin kurban olma puanları erkek veya kız olmalarına göre anlamlı ölçüde değişmez. Bu bulgu ortaöğretim öğrencileri ile ilgili olarak yapılan bir çalışmanın (Çelenk ve Yıldızlar, 2019) bulguları ile benzerdir. Ancak erkek öğrenciler FZ ve SZZ boyutlarında kız öğrencilerden daha fazla zorbalık yapmaktadır. Diğer zorbalık boyutlarında ise cinsiyet önemli bir değişken değildir. Yapılan bazı çalışmalarda (Pişkin, 2010; Özkan ve Çifci, 2010; Salı, 2014; Topçu ve Dönmez, 2015; Öztürk, Tezel ve Öztürk, 2019) zorbalığı daha çok erkek öğrencilerin yaptığına ilişkin bulgular vardır. Diğer bazı çalışmalarda (Seixas, Coelho and Nicolas-Fischer, 2013; Hamurcu, 2020), fiziksel zorbalığı hem yapan hem de maruz kalan öğrencilerin daha çok erkek öğrenciler olduğu belirlenmiştir. Yapılan diğer bir çalışmada (Pekel ve Uçanok, 2005), ortaokul öğrencilerinin akran zorbalığına hedef olma açısından cinsiyete göre bir farklılığın olmadığı, ancak akran zorbalığı gösterme konusunda erkek öğrenciler lehine anlamlı farklılığın bulunduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmada, FZ ve SZZ boyutlarına ilişkin bulgular bu çalışmaların bulguları ile benzerlik gösterirken diğer boyutlara ilişkin bulguların farklı olduğu söylenebilir.

Okulun fiziksel imkanlarından memnuniyet algısı hem kurban hem de zorbalığın bazı boyutlarında etkilidir. FK, SZK ve DK boyutlarında okulun fiziksel imkanlarından memnun olmayanların puanları daha yüksektir. Ayrıca memnun olmayan öğrencilerin FZ, SZZ ve DZ boyutlarındaki zorbalık puanlarının da yüksek olduğu görülmüştür. Okulun fiziki imkanlarına yönelik memnuniyetsizlik zorbalık yapma davranışı ile kurban boyutuna ilişkin algılardan etkilenmiş olabilir. Okula yönelik memnuniyetsizlik saldırganlığı destekleyebileceği gibi, okulda yaşanan mağduriyet de okula yönelik memnuniyet algısını olumsuz yönde etkileyebilir. Yapılan bir çalışmada (Öztürk, Tezel ve Öztürk, 2019), okulu sevmeyen öğrencilerin zorbalık puanları okulu seven öğrencilerin puanlarından anlamlı ölçüde yüksek bulunmuştur. İlkokul öğrencilerinin akran zorbalığı ve okul iklimini konu alan bir çalışmada (Dağlı ve Uzundal, 2020), okuldan hoşlanma ile olumlu davranışlar arasında pozitif, olumsuz davranışlar ile negatif yönlü korelasyonların olduğu tespit edilmiştir. Ancak yine de okul ile ilgili memnuniyetsizliğin zorbalık davranışını, zorbalıktan kaynaklanan mağduriyetin de okula yönelik memnuniyet algısını etkileyip etkilemediğinin araştırılması ayrı bir çalışma konusu yapılabilir.

Öğrencilerin sınıf öğretmeni ile etkileşimlerine ilişkin algı kurban olma ve zorbalığın bazı boyutlarında önemli bir değişkendir. Öğretmen ile etkileşimi iyi olarak algılayan öğrencilerin FK, DK ve SYK boyutlarındaki puanları daha düşüktür. Zorbalık puanlarında da benzer bir sonuç söz konusudur. Sınıf öğretmeni ile etkileşimini kötü olarak algılayan öğrencilerin zorbalık boyutlarına ilişkin puan ortalamaları yüksektir. Bu sonuca dayalı olarak, sınıf öğretmenin öğrencileri ile olumlu ilişkiler geliştirmesinin bazı boyutlardaki akran zorbalığını azaltıcı yönde etki yapabileceği söylenebilir. Öğretmen ile etkileşimin kötü algılanması, zorbalığa uğrama algısına ve öğrencinin zorbalık yapma davranışı başlatmasına sebep olmuş olabilir. Yine de bu hususların ayrıca araştırılması önerilmektedir.

Öğrencinin başarı durumu SZK ve SYK boyutlarında etkilidir. Başarı durumu çok iyi olan öğrencilerin bu iki boyuttaki puanları da düşüktür. Zorbalığın tüm alt boyutlarında da karne notu çok iyi olan öğrencilerin puanı düşüktür. Diğer bir ifadeyle, karne notu çok iyi olan öğrencilerin diğerlerine göre daha az zorbalık yaptığı söylenebilir. Yapılan bir çalışmada (Pekel ve Uçanok, 2005), kurban ve zorba çocukların akademik başarılarının diğerlerine göre düşük olmadığı tespit edilirken, diğer bir çalışmada (Çelen ve ark. 2020) zorba öğrencilerin akademik başarısının daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Yapılan bu çalışmada, anne öğrenim durumu FK ve SZK boyutları ile EZK boyutlarında etkilidir. FK boyutunda, annesi ilköğretim mezunu olan veya daha az eğitim alanlar annesi ortaokul mezunu olanlara göre daha fazla mağduriyet yaşamaktadır. SZK ve EZK boyutlarında ise annesi ortaöğretim mezunu olan öğrencilerin puanlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Ayrıca FK,

SZK ve SYK boyutlarında da anne öğrenim durumu önemlidir. Her üç grupta da annesi ortaöğretim mezunu olan öğrencilerin puan ortalamaları diğerlerinden yüksektir. Yapılan bir çalışmada (Mercan ve Sarı, 2018), anne öğrenim durumu akran zorbalığının bazı boyutlarında önemli bir değişken iken, diğer bazı boyutlarda önemsiz olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmada annesi ortaöğretim veya üniversite mezunu olanların sözel kurban puanlarının annesi ortaokul mezunu olanların puanlarından yüksek bulunmuştur (Mercan ve Sarı, 2018). Ortaokul öğrencileri ile ilgili olarak yapılan bir çalışmada (Açıkgöz, 2017), akran zorbalığı ve mağduriyetinde anne öğrenim durumunun anlamlı bir değişken olmadığı tespit edilmiştir.

Baba öğrenim durumu hem kurban hem de zorba boyutlarında etkili bir değişken değildir. Bu bulgu ortaöğretim (Mercan ve Sarı, 2018) ve ortaokul (Açıkgöz, 2017) öğrencileri ile ilgili olarak yapılan çalışmaların bulguları ile benzerlik göstermektedir. Diğer taraftan, yapılan bir çalışmada (Çelen ve ark. 2020), babanın ilköğretim düzeyinde eğitim almış olmasının öğrencinin mağdur olma riskini artırdığı tespit edilmiştir.

Zorbalığın azalması, mağduriyetlerin de azalması anlamına gelmektedir. Bu sebeple zorbalığı azaltacak önlemlerin alınması önemli görülmektedir. İlkokul öğrencilerinin okula ilişkin memnuniyetlerinin artması okulda yaşanan akran zorbalığını azaltmaya katkı sağlayabilir. Sınıf öğretmeni ile öğrenci arasındaki olumlu etkileşimin de zorbalığı azaltmaya katkı sağlayabileceği anlaşılmaktadır. Ayrıca, öğrenci başarısını artıracak önlemler, zorbalık davranışının azalmasına da dolaylı etki yapabilir.

Mevcut çalışmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Yapılan bu çalışma bir ilçe merkezindeki çalışmaya katılan ilkokul üç ve dördüncü sınıf öğrencilerinden toplanan verilere dayalı olarak hazırlanmıştır. Ayrıca bu çalışma var olan bir durumu ortaya çıkarmaya yönelik olup, bunun sebeplerine yönelik bir bilgi içermemektedir. Konu ile ilgili olarak yapılacak nitel çalışmalarda, ilgili sebep sonuç ilişkilerine yönelik derinlemesine bilgiler sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, T. (2017). *Ortaokul öğrencilerinde akran zorbalığı ile okula karşı tutum (Kartepi ilçesi örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Akyol N. A., Yıldız, C. & Akman, B. (2018). Öğretmenlerin akran zorbalığına ilişkin görüşleri ve zorbalıkla baş etme stratejileri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(2), 439-459. Doi: <https://doi.org/10.16986/HUJE.2017032926>
- Alikaşifoğlu, M. (2011). Akran istismarı. *Türk Pediatri Arşivi Dergisi*, 46(1), 31-44. Doi: <https://doi.org/10.4274/tpa.46.29>
- Arıcak, O. T. (2009). Üniversite öğrencilerindeki siber zorbalık davranışlarının bir yordayıcısı olarak psikiyatrik belirtiler. *Eurasian Journal of Educational Research (EJER)*. 34(1), 167-184.
- Arslan, S., & Savaşer, S. (2009). Okulda zorbalık. *Milli Eğitim Dergisi*, 39(184), 218- 227. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/442932>
- Atik, G. (2006). *The role of locus of control, self-esteem, parenting style, loneliness, and academic achievement in predicting bullying among middle school students*. Unpublished master's thesis. Middle East Technical University, Graduate School of Social Sciences, Ankara. <http://etd.lib.metu.edu.tr/upload/12607442/index.pdf>
- Ayas, T. & Pişkin, M. (2007). *PDR'de Yeni Paradigmalar*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Aypay, A., Durmuş, E., & Aybek, E. C. (2016). Akran zorbalığı, okul tükenmişliği ve ebeveyn izlemesi arasındaki ilişki. *Journal of International Social Research*, 9(43), 1389-1396.
- Başol, G. (2008). Ölçme sonuçları üzerinde yapılan temel istatistiksel işlemler. İçinde G. Başol, (Ed), *Eğitimde ölçme ve değerlendirme* (109-136). İstanbul: Lisans Yayınevi.
- Bilgiç, E., & Yurtal, F. (2009). An investigation of bullying according to classroom climate. *Journal of Theory & Practice in Education (JTPE)*, 5(2), 180-194.

- Camodeca, M., & Goossens, F. A. (2005). Aggression, social cognitions, anger and sadness in bullies and victims. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 46(2), 186-19. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2004.00347.x>
- Dağlı, E. & Uzundal, M. (2020). *İlkokul öğrencilerinin akran zorbalığı ile okul iklimi algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. İçinde H. Dedeoğlu & M. Riedler (Editörler), 13. Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresi Tam Metin Kitabı, Hatay, 03-06 Eylül 2020, 226-238.
- Ceylan, H. & Özgenel, M. (2022). Ortaokul öğrencilerinin okula bağlılıklarında önemli bir faktör: okul kültürü. *Temel Eğitim*, 13, 32-46. Doi: <https://doi.org/10.52105/temelegitim.13.3>
- Çankaya, İ. (2011). İlköğretimde akran zorbalığı. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(1), 81-92. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/153431>
- Çelen, Ç. Çöp, E., Dinç, G. Ş., Hekim, Ö., Göker, Z. Sekmen, E. & Üneri, Öz. Ş. (2020). Çocuk psikiyatrisi polikliniğine başvuran ergenlerde akran zorbalığı ile siber zorbalık ve öfke ifade tarzlarının ilişkisi. *Türkiye Çocuk Hastalıkları Dergisi*, 14, 108-118. <https://doi.org/10.12956/tjpd.2018.398>
- Çelenk, T. E. A. & Yıldızlar, O. (2019). Lise öğrencilerinde akran zorbalığı ve mağduriyetinin incelenmesi. *Sağlık ve Yaşam Bilimleri Dergisi*, 1(2), 24-31. <https://doi.org/10.33308/2687248X.201912150>
- Doğan, S. & Keleş, O. (2023). Nedenleri sonuçları ve çözüm önerileri bağlamında akran zorbalığı: Bir olgubilim çalışması. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 59, 1-24. <https://doi.org/10.9779.pauefd.1053832>
- Gökkaya, F. (2015). *İlköğretim öğrencilerinde zorbalık eğilimini azaltmaya yönelik bilişsel davranışçı bir müdahale programının geliştirilmesi ve etkililiğinin değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış doktora tezi. Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Gökler, R. (2007). *İlköğretim öğrencilerinde akran zorbalığının bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış doktora tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gökler, R. (2009). Okullarda akran zorbalığı. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(2), 511- 537.
- Gür, N., Eray, Ş., Makinecioğlu, I., Siğirli, D., & Vural, A. P. (2020). Akran zorbalığı ile aile duygu dışı vurumu ve psikopatoloji arasındaki ilişki. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 21(1), 77-86. Doi: <https://doi.org/10.5455/apd.43917>
- Güvenir, T. (2004) *Okulda Akran İstismarı*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Hamurcu, S. (2020). İlkokul öğrencilerinde akran zorbalığı: Ankara Pursaklar örneği. *OPUS International Journal of Society Researches*, 16(Eğitim ve Toplum Özel sayısı), 5540-5564. Doi: <https://doi.org/10.26466/opus.758653>
- İkiz, F. E. & Sağlam, A. (2017). Ortaokul öğrencilerinin şiddet eğilimleri ile okula bağlılık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi, *İlköğretim Online*. 16(3), 1235-1246.
- Kapçı, E. G. (2004). İlköğretim öğrencilerinin zorbalığa maruz kalma türünün ve sıklığının depresyon, kaygı ve benlik saygısıyla ilişkisi, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 37(1), 1-13. <https://pdfs.semanticscholar.org/235e/85e99effbd0206861bbfdbb9a30ccc61210.pdf>
- Kepeneci, Y. K., & Çınkır, Ş. (2006). Bullying among Turkish high school students. *Child Abuse & Neglect*, 30(2), 193-204. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2005.10.005>
- Köse, E. (2017). Bilimsel araştırma modelleri, İçinde R. Y. Kıncal (Ed.). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (5. Baskı) (99-124), Ankara: Nobel Yayınevi.
- Mellor, A. (1997). Bullying: The Scottish experience. *The Irish Journal of Psychology*, 18(2), 248-257. <https://doi.org/10.1080/03033910.1997.10558143>
- Mercan, H. & Sarı, H. Y. (2018). Lise öğrencilerinde akran zorbalığı ve sosyodemografik değişkenlerle ilişkisi. *Florence Nightingale Journal of Nursing*, 26(1), 21-29. <https://doi.org/10.26650/FNJV.387176>
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı. (2008). *Öğrencilerin Şiddet Algısı*. https://www.meb.gov.tr/earged/earged/siddet_algisi.pdf
- OECD (2019), *PISA 2018 Results (Volume III): What School Life Means for Students' Lives*. PISA, OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/acd78851-en>
- Olweus, D. (1993). *Bullying at School: What We Know and What We Can Do*. Malden, MA: Blackwell Publishers.

- Özdemir, Z., Yelmen, M., Kaplan, Ö., Bodukucu, E. & Nakas, E. (2023). İdareci ve öğretmen görüşlerine göre ilkokullarda akran zorbalığı: nitel bir çalışma. *International Academic Social Resources Journal*, 8(52), 3314-3323. DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/ASRJOURNAL.71122>
- Özkan, Y. & Çifci, E. G. (2010). Düşük sosyo-ekonomik düzeydeki ilköğretim okullarında akran zorbalığı. *İlköğretim Online*, 9(2), 576-586.
- Öztürk, A., Tezel, A., & Öztürk, F. Ö. (2019). Bir ortaöğretim kurumunda akran zorbalığının değerlendirilmesi. *Konuralp Medical Journal*, 11(1), 82-88. Doi: <http://dx.doi.org/10.18521/ktd.392368>
- Pişkin, M. (2002). Okul zorbalığı: tanımı, türleri, ilişkili olduğu faktörler ve alınabilecek önlemler, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 2(2), 531-562.
- Pişkin, M. (2010). Ankara'daki ilköğretim öğrencileri arasında akran zorbalığının incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 35(156), 175-189. <https://egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB/article/viewFile/304/24..>
- Pişkin, M. & Ayas, T. (2011). Akran Zorbalığı Ölçeği: Çocuk Formu. *Akademik Bakış Dergisi*, 23, 1-12.
- Polat, F. & Sohbet, R. (2019). Ortaöğretim öğrencilerinde akran çatışmasına bakış. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 15(2), 41- 51. <https://doi.org/10.17517/ksutfd.608921>
- Rigby, K. (1998). The relationship between reported health and involvement in bully/victim problems among male and female secondary school children, *Journal of Health Psychology*, 3(4), 465-76. <https://doi.org/10.1177/135910539800300402>
- Rigby, K. (2003). Consequences of bullying in schools. *Canadian Journal of Psychiatry*, 48(9), 583-590. <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/070674370304800904>
- Salı, G. (2014). Okulöncesi dönem çocuklarında akran ilişkilerinin ve akran şiddetine maruz kalmanın çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 43(2), 195-216. Doi: 10.14812/cufej.2014.020, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/46526>
- Sarıbeyoğlu, N. S. (2007). *Lise öğrencilerinde aile içi çocuk istismarı ile zorbalık arasındaki ilişkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Satan, A. (2006). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin zorba davranış eğilimlerinin okul türü ve bazı sosyo demografik değişkenler ile ilişkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Seixas, S. R., Coelho, J. P., & Nicolas-Fischer, G. (2013). Bullies, victims and bully-victims: Impact on health profile. *Educação, Sociedade & Culturas*, 38, 53-75.
- Şengül, H. A., Cantürk, N., Cantürk, G. & Dağalp, R., (2012). Ankara 1. Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi'nde akran istismarı nedeniyle yargılanan çocukların değerlendirilmesi. *Türk Pediatri Arşivi*, 47, 283-289. Doi: <https://doi.org/10.4274/tpa.909>
- Tıprıdamaz Sipahi, H. (2008). *İzmir ili Bornova ilçesinde ilköğretim 6. ve 7. sınıf öğrencilerinde akran zorbalığı, etkileyen ve eşlik eden faktörler*. Yayınlanmamış doktora tezi. Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Topçu, A. E. & Dönmez, A. (2015). Bir grup süreci olarak akran zorbalığı: katılımcı rollerinin cinsiyet ve sosyal statü açısından incelenmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 30(75), 1-13. <https://www.tpd.com.tr/tr/yayinlar/dergiler/1031828/tpd1300443320150000m000039.pdf>
- Uludağlı, N. P. & Uçanok, Z. (2005). Akran zorbalığı gruplarında yalnızlık ve akademik başarı ile sosyometrik statüye göre zorba-kurban davranış türleri. *Türk Psikoloji Dergisi*, 20(56), 77-92.
- Wang, C. (2011). *A Longitudinal investigation of peer victimization, self-esteem, depression, and anxiety among adolescents: A test of cognitive diathesis-stress theory*. Unpublished doctoral dissertation. University of Nebraska, USA.

Çıkar Çatışması: Yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Yazar Katkı Beyanı: Yazarlar (yazar sırasına göre) çalışmaya %60 - %40 katkıda bulunmuştur.

Araştırma Yayın Etiği: Bu çalışmanın hazırlanma ve yazım sürecinde “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında bilimsel, etik ve alıntı

kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir.

Etik Kurul Onayı: Bu çalışmanın etik kurul onayı Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Eğitim Bilimleri Etik Kurulunun 27 Ekim 2021 tarihli ve 10 sayılı oturumunda alınan 10/05 sayılı kararı ile alınmıştır.

EXTENDED ABSTRACT

INVESTIGATION OF PEER BULLYING IN PRIMARY SCHOOL IN TERMS OF SOME VARIABLES

Introduction

While peer bullying is seen as a problem that requires a priority solution in schools, it is stated that bullying occurs in families and contexts with different socio-cultural levels (Gür, Eray, Makinecioğlu, Sığırlı and Vural, 2020; Doğan and Keleş, 2023). The values in the primary school education process closely concern students and can affect their life processes positively or negatively (Çankaya, 2011). The primary school period is important in the development of behaviors and tendencies related to peer bullying. The purpose of this study on peer bullying in primary school is to determine the experiences of primary school students being subjected to peer bullying and performing bullying, and to determine whether bullying behavior predicts victim behavior. In addition, it is to determine whether the status of bully and victim varies according to gender, perception of satisfaction with the physical facilities of the school, the quality of the relationship with the classroom teacher, success and parental educational status.

Method

The data of the study conducted with the descriptive survey model were collected from 415 students enrolled in the third and fourth grades of primary schools in the district center of Kelkit (Turkey). In addition to the demographic form, the Peer Bullying Determination Scale [PBDS] Child Form was used as the data collection tool. The scale has ten sub-dimensions. Five of these dimensions are related to victim and five are related to bully behavior. Those related to the victim dimension are physical victim (PV), verbal victim (VV), exclusion victim (EV), rumor victim (RV) and property damage victim (PDV). Those related to bullying behavior are physical bully (PB), verbal bully (VB), exclusion bully (EB), rumor bully (RB) and property damage bully (PDB). The internal consistency coefficients calculated in the current application for the bully and victim dimensions vary between .72 and .86.

Findings

It was found that primary school students perceived themselves mostly as VV in the victim dimension, then as EV, RV, PV and PDV, respectively. They perceived themselves as VB in the bully dimension, followed by PB, EB, RB and PDB, respectively. When the scores of the students regarding the victimization and bullying dimensions were compared, it was seen that the perception of being subjected to bullying was higher, while the perception of doing bullying was lower. Positive linear relationships were found between the scores of the primary school students regarding the victimization and bullying dimensions. Gender was not a significant variable in the scores of the primary school students regarding the victim dimension. In the bullying dimension, the PB and VB scores of the male students were found to be significantly higher than the female students, and no significant difference was found in the other dimensions.

Successful students have lower scores on VV and RV dimensions and all sub-dimensions of bullying than others.

Conclusion, Discussion and Suggestions

The fact that the most common victim types among students are VV and PV, and the type of bullying is VB, PB and EB is similar to some related research findings. The students sees themselves as someone who is exposed to bullying more but does less bullying. This situation may actually be due to the students perceiving their own behaviors as less bullying and perceiving the behaviors of others as more bullying. The finding that gender is not important in students' victimization scores is similar to the findings of a study conducted on secondary school students (Çelenk & Yıldızlar, 2019). Male students bully more than female students in the PB and VB dimensions. In some studies (Pişkin, 2010; Özkan and Çifci, 2010; Salı, 2014; Topçu and Dönmez, 2015; Öztürk, Tezel and Öztürk, 2019), there are findings that male students are more likely to bully. While mother's education status is effective in PV, VV, PDV dimensions, it is not effective in bullying and other victim dimensions. Father's education status is not effective in bully and victim scores. In one study (Mercan & Sarı, 2018), it was found that mother's education status is an important variable in some dimensions of peer bullying, while it is insignificant in other dimensions. There is also a study indicating that a mother's education status is not important in peer bullying and victim scores (Açıkgöz, 2017). The findings regarding the father's education status not being effective in bully and victim scores are similar to the findings of some related studies (Mercan and Sarı, 2018, Açıkgöz, 2017). A decrease in bullying means a reduction in victimization. For this reason, it is considered important to take measures to reduce bullying.